

MIR: KRŠĆANSKI I FRANJEVAČKI PROJEKT

LUKA TOMAŠEVIĆ

Franjevačka visoka bogoslovija Makarska

UDK 241.53

Pregledni članak

Nasilje i rat su stvarnosti u kojima danas živimo. Auktor analizira uzroke i korijene nasilja koje obilježava sadašnje vrijeme. Iznosi mišljenja ljudi različitih svjetonazora toj problematici. Polazeći od tvrdnje da svaki čovjek u svojoj biti žeda za mirom, Auktor na življenom primjeru sv. Franje Asiškoga predlaže kršćanski projekt mira. U tome je posebno istaknut "duh Asiza" kojemu je nositelj papa Ivan Pavao II.

Umorni smo od ovolikog nasilja što se sručilo na nas, na naš narod i na naše životne prostore. Napadnuti su životi tisuća nevinih, uništene su obitelji; žene se siluju pred muževima, majke pred djecom; vrše se etnička čišćenja čitavih pokrajina; kultura dobra i "svetinje" se razaraju i zatiru. Istovremeno se napadju čast, čednost, osjećajnost, intimnost i svi najdublji ljudski i narodni osjećaji. Sve to se čini oružjem i otvorenom silom, ali i amoralnom propagandom, kao i tisućama vulgarnih riječi i gesta, nekulturnog ponašanja i postavljanja raznih arogantnih i uvredljivih zahtjeva.

Stoga se mora ustvrditi da nasilje u našim životima ima tisuće različitih oblika i uočava se u samoj kulturi, politici, ekonomiji, propagandi i odgoju. Sredstva društvenog priopćavanja su nas već toliko privikla na nasilja i vulgarnosti da ih više niti ne zamjećujemo. Moderno društvo koje počiva na ideji moći, znanja i imanja, jest društvo nevjerojatne brutalnosti i nasilja.

Danas se nasilje vrši sa strašću i s užitkom i kao da služi psihičkom rasterećenju. Pogađa nas i činjenica da se ono u ovom našem krvavom sukubu naroda povezuje i s religijom, tj. kadšto vrši i u ime Boga. Živimo u svijetu u kojem je nasilje postalo gotovo normalni sastav života.

No, krivo bi bilo smatrati da su nasilje, rat i uništavanje drugoga čovjeka izmišljotina našega vremena, našega društva i naših prostora. Nasilje prožima čitavu povijest čovječanstva. Pače, nasiljem započinje ljudska povijest: ubojstvom Abela, kako nas uči Biblija. Unatoč postojanju religije ljubavi, tj. kršćanstva, nasilje nije izčezlo čak ni među kršćanima. Pače, među kršćanima zna biti i gore i veće negoli među drugim narodima.

1. *Uzroci i ideologija nasilja*

Kako su neki povjesničari ustvrdili, od 1496. pr. Krista do 1861. poslije Krista bilo je samo 227 godina mira, a 3357 godina rata, ili samo godina mira na 13 godina rata. U samoj Evropi u zadnja tri stoljeća je bilo 286 ratova. Od 1560. pr. Krista do 1860. poslije Krista bilo je potpisano 8000 mirovnih pregovora i prekida vatre i neprijateljstava, ali je svaki od njih trajao najviše dvije godine. Samo od 1820. do 1945. god. u raznim ratovima je ubijeno oko 59 milijuna ljudi.¹ Dakle, čovjeku je nasilje, ubijanje i samouništavanje gotovo prirođeno.

Ljudi su stoga pokušali tražiti uzroke samog nasilja u čovjeku i njegovu životu. Glavni uzrok nasilja je postojanje agresivnosti u u samom čovjeku. Stoga se znanstvenici danas slažu da nasilje ima svoj biološki temelj koji se otkriva kroz komparativni studij ljudskog i životinjskog ponašanja.² Osim toga, nasilje je sastavni dio samog psihičkog života preko primarnih ljudskih impulsa, što je moderna psihologija dostatno pokazala, ali je i uvjetovano socijalnom strukturom života.³

1. Usp. M.R. DAVIE, *La gerre dans le societes primitives*, Paris 1931; J.D. DARTHY-F.J. EBLING, *The natural history of aggression*, London-NewYork 1964.

2. Usp. K. LORENZ, *Il cosiddetto male*, Milano 1976.

3. Usp. F. FERRAROTTI, *L'ipnosi della violenza*, Milano 1979; M. VIDAL, *L'atteggiamento morale*, III, 520-521.

Ipak, kroz čitavu povijest, premda se nasilje opisuje, ono se rijetko uzvisuje. Ono se uvijek smatralo zlim i nečim nečasnim. Tek u prošlom stoljeću se nasilje uzvisuje i ideološki pravda. S pojavom anarhizma i marksističke ideologije započinje i filozofsko pravdanje nasilja i ono postaje socijalna praksa koja je nužna za uspješno sprovođenje revolucije. Pače, ono postaje načelo preobrazbe društva i najubojitije oružje revolucije. Najprije ga veliča Engels, a Lenjin ga za vrijeme Oktobarske revolucije uvodi u praksu kao "nužno sredstvo za sustavni odgoj masa".⁴

Tridesetih godina našega stoljeća ideju nasilja u političko društvenom smislu posebno naglašava tzv. "Unija revolucionarnih intelektualaca" (surrealisti) koji otvoreno zagovaraju nasilje kao sredstvo "fizičkog uništenja sluga kapitalizma"⁵ a pod njihovim utjecajem će biti i poznati filozof A. Camus.⁶

Lav Trocki iznosi zastršujuću istinu: "U XX. stoljeću vlast je žalosna... Tko ne voli vlast sjedinjenu s kriminalom, nije se smio roditi u ovom stoljeću", dok će Mao-Ce-Tung ustvrditi da "vlast počiva na pušci". Za Satre-a je nasilje kao Ahilovo koplje koje istovremeno ranjava i ozdravlja.⁷ Tako je nasilje postalo pravo političko sredstvo borbe za vlast, ili održavanja vlasti, a ujedno je filozofski i sociološki opravdano, te je zadobilo pravo građanstva. Stoga nas i ne smije čuditi da je Hitler stvorio i ostvario pojam "općeg rata" i da njegovim stopama idu svi generali svijeta u svim ratovima od Koreje, Vijetnama, Bliskog Istoka, Zaljevskog i ovog našeg Domovinskog rata. Sve su to ratovi "ludih prostora" u kojima su se vršila i vrše najokrutnija ubijanja i nasilja.

2. Čovjekova i kršćanska žeđa za mirom

Ipak čovjek, ma kako bio nasilan i agresivan, uviđa da mu nasilje nije iskonski zahtjev naravi. Želja za mirom, za pravednim i ostvarenim životom prožima ljudsku povijest i više od nasilja, a ona je i pojačana u našem vremenu i prostoru: mir je iskonski zahtjev ljudske naravi i samo u miru se

4. Usp. *Stato e rivoluzione*, Roma 1964, 24.

5. A. BRETON, *Position politique du surréalisme*, Paris 1972, 175.

6. A. CAMUS, *L'homme révolté*, Paris 1951.

7. Usp. M. MERLEAU-PONTY, *Umanismo e terrore*, Milano 1978.

može život razvijati. Pače, danas se posebno naglašava da je mir dužnost svih i da nije samo šutnja oružja već je to drugo ime pravde i mora se temeljiti na poštivanju prava i svih vrednota kako pojedinaca tako i naroda.⁸ Pače, "mir je temeljni princip novoga društva. Mir ne smije biti samo prigodna pauza u povijesti svijeta, već mora postati čvrsti oslonac ljudskog društva... Mir je dinamička snaga koja osigurava ljudski primat u čitavosti njegova bitka, njegova prava, njegove dužnosti i njegovo uzvišeno poslanje", naglašava papa Pavao VI.⁹

Mir je, zapravo, uzvišeni ljudski ideal koji je, nažalost, teško ostvariv na društvenom i osobnom planu. Za njim su čeznuli i proroci navještajući mesijanski mir. Taj mir je vezan uz osobu Mesije, "kneza mira" što ga Bog podiže i daruje ljudima. Taj "kralj mira" (Iz 9,5) dolazi na svijet da bi ostvario "pravednost" i "pravo" i "nadaleko vlast će mu se sterat i miru neće biti kraja nad prijestoljem Davidovim, nad kraljevstvom njegovim" (Iz 9,6). Veličanstvene su i oznake toga mira: "U pustinji će se nastaniti pravo, i pravda će prebivati u voćnjaku. Mir će biti djelo pravde, a plod pravednosti - trajan pokoj i uzdanje. Narod će moj prebivati u nastambama pouzdanim, u bezbrižnim počivalištima" (Iz 32, 16-18). Tako nam proroci mesijanstva daju temelje i sadržaje mira koji se temelji na Bogu i koji Bog daruje i izvodi za one koji u njega vjeruju. I neki su stari filozofi čeznuli za iskonskim mirom, ali su se i bojali da nikada neće doći njegov "slatki čas".¹⁰

I kršćanstvo se bitno pokazuje kao religija mira. Sam objavljeni Bog je "Bog mira" (1 Kor 5,23), a Krist je nazvan "knezom mira" (Iz 9,5). Mir kao takav, bilo politički, bilo obiteljski ili osobni (usp. 2 Kr 20,30; Tob 12,17) u biblijskoj koncepciji uvijek je vezan uz Boga mira. Vrhunac objave mira dolazi u anđeoskom proglasu prigodom Kristova rođenja: "Slava Bogu na visini i na zemlji mir ljudima koje ljubi" (Lk 2,14). To je kao nekakav preludij koji označuje čitavo Kristovo djelovanje i ostvarenje. Svojom smrću i uskrснуćem Krist uspostavlja novi mir između Boga i ljudi i uspostavlja sinovsko-očinske odnose. Ljudi su Božji sinovi, a Bog je milosrdni Otac koji se s puno ljubavi brine o svima. Upravo taj mir postaje temelj svakog drugog mira. Jednako tako Krist želi mir među ljudima jer su svi braća

8. Usp. PAVAO VI, *Populorum progressio*, Vatikan 1967.

9. PAVAO VI, Govor, u: *L'Osservatore Romano*, njem. izd., 20.IV.1973.

10. Euripid u himnu ljubavi.

i moraju biti međusobno solidarni. Takav mir mora dotaći savjesti vjernika u ovom životu kako bi sam Bog mogao upraviti njihove korake na "put mira" (Lk 1,79). Stoga kršćanski pozdrav treba biti pozdrav mira (usp. Mt 10,12; Lk 10,5). No, vjernici moraju znati da Kristov mir nije kao i mir svijeta (usp. Iv 14, 27). Njegov mir je znak praštanja, pomirenja, ali i priznanja vlastitih grijeha.

Apostoli taj mir shvaćaju kao Božju milost (Rim 1,7) koja se daje "svakomu tko čini dobro" (Rim 2,10). Time je naglašen dinamički vid mira za koji se treba izboriti dobrim djelima. Mir je i rezultat težnje Duha Božjega u nama (Rim 8,6) da "možemo živjeti u miru sa svima" (Rim 12, 18).

Kršćanski mir mora biti povezan i s pravednošću, i ne smije ostati izoliran: "Kraljevstvo se Božje ne sastoji u jelu i piću, nego u pravednosti, miru i radosti po Duhu Svetom" (Rim 14, 17). Kršćani su onda dužni težiti "za onim što promiče mir i uzajamnu izgradnju!" (Rim, 14, 19).

U životu svijeta najviše zazivan, ali i najteže ostvarivan je, pak, društveni mir. Tako se je već prorok Jeremija tužio na političare svoga vremena koji "olako liječe ranu naroda moga, vičući: "Mir! Mir!" Ali mira nema" (Jer 6, 14). Svjedoci smo toga i danas kako mir svi obećaju, ali se on nikako ne postiže, tako da mi na ovim prostorima sličimo djeci raja koje netko sustavno gura u tamu pakla. No, kako mir mora biti plod društveno ostvarene pravednosti, uzajamnog poštivanja vrednota i prava, on je teško ostvariv, ali zato i dragocjen.

To je već davno osjetio E. Kant kada je naglasio da mir "ne smije biti prazna ideja već zadatak" svih,¹¹ tj. mir je jedan od imperativa razuma i neposredna ljudska dužnost. Tijekom povijesti, osobito u naše doba, pojavilo se tisuće pravnih, povijesnih, socioloških, filozofskih, psiholoških i teoloških radova i analiza o miru, a sve one imaju za cilj nadilaženje suprotnosti, sukoba, ratova i svagdašnjih nasilja.¹²

11. *Per la pace perpetua*, Palermo 1973, 69.

12. Usp. AA.VV, *Vangelo e Rivoluzione nel cuore della nostra crisi spirituale*, Milano 1969; AA.VV, *La violenza dei cristiani*, Assisi 1969; R. COSTE, *Vangelo e politica*, Bologna 1970; G. POLIDORO, *La pace*, Assisi 1987, W. SCHREIBER, *Die Botschaft des sozialen Friedens*, Köln 1984.

I Katolička Crkva, i to na razini učiteljstva, već od prije 102 godine, započela je svoju društvenu nauku unutar koje se jasno vidi i njezina teologija mira.¹³

Tako se mir predstavlja kao osnovni zahtjev ljudskog suživota. Mir se neće ostvariti ako se ne budu poštivale sve druge ljudske vrednote, kao što su ljudska osoba koja je nosilac raznih prava i dužnosti, briga za opće dobro čovječanstva i društva, solidarnost među narodima i nastojanje oko ispravnog razvoja svih naroda. Tako teologija mira, koja se uvijek temelji na Kristu i Evanđelju, polazi od ljudske naravi, društvenih odnosa; govori o zaprekama mira, ali o sredstvima njegova ostvarenja u svijetu. Crkva je svjesna da je ona dužna svim ljudima i narodima navještati Evanđelje mira što joj ga je povjerio Krist "Knez mira" i da je njezina zadaća da sve ljude i narode odgaja za mir ne samo s Bogom već i s braćom ljudima. Stoga mir nije samo šutnja oružja već se on mora temeljiti na poštivanju prava i svih vrednota naroda i pojedinaca, na pravednosti i na duhu općeg bratstva među ljudima. Poziva upravitelje i političare da ispravljaju ona stanja i strukture koje su izvor nepravdi i nemira. Mirna izgradnja svijeta i mirni, pravilni razvoj se moraju pretpostaviti svakom ratu i oružju.

Crkveni dokumenti iznose i upozoravaju na tužnu činjenicu da mnoge države daleko više troše na proizvodnju oružja negoli na odgoj i kulturu, a znanost i tehnika su postale izvori probitka, zadržavanja moći i manipulacije nad čitavim narodima. S istim žarom poziva sve znanstvenike da svoja istraživanja ne stavljaju u službu rata, već mira, posebno kad je riječ o nuklearnoj energiji.¹⁴ Dogmatski dokument Crkva u suvremenom svijetu II. vat. sabora ovako veli o miru: "Budući da mir mora izvirati iz međusobnog povjerenja među narodima, a ne da se narodima nametne oružanim terorom, svi moraju raditi na tome da napokon prestane trka u naoružanju... Oni koji se posvećuju odgoju, osobito mladeži, ili oni koji oblikuju javno mnijenje neka najvažnijom svojom dužnošću smatraju brigu da srca svih ljudi odgoje za nove mirotvorne osjećaje. A svi mi moramo promjeniti svoje srce i treba-

13. Usp. M. VALKOVIĆ, *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka. Socijalni dokumenti Crkve*, Zagreb 1991.

14. Usp. osobito: IVAN XXIII, *Pacem in terris* (1963); PAVAO VI, *Populorum progressio* (1967.); IVAN PAVAO II, *Redemptor hominis* (1979.); *Laborem exercens* (1981.); *Sollicitudo rei socialis* (1987.); *Centesimus annus* (1991.).

mo gledati na čitav svijet i na one zadatke koje mi, svi zajedno, možemo poduzeti a da naš rad uznapreduje" (GS 82).

Riječ je, dakle, o potrebi stvaranja nove kulture suživota koja bi se trebala temeljiti na načelima i vrednotama nadilaženja sebičnosti, prepotencije i nepravde kako bi se mogao uspostaviti novi društveni poredak pravde i mira.

U laičkim krugovima našega vremena stvorio se pokret nenasilja, koji je započeo M. Gandi, kao neka vrst suprostavljanja i obrane od nasilja,¹⁵ ali taj pokret gubi na svom ugledu zbog toga što je i on postao političkim sredstvom borbe za vlast..

3) *Sv. Franjo i mir*

U vrijeme sv. Franje Asiškoga ratovalo se na sve strane, ali u ime mira. Naime, njemački carevi, ali i Crkva su težili uspostavi "kršćanskoga mira" (pax christiana), umjesto "rimskoga" (pax romana). Taj srednjovjekovni "kršćanski mir" nije bio shvaćen samo kao "pax omnium rerum", već je zadobio univerzalističke i eshatološke vidike. To je bio san općega mira koji bi trebao obuhvaćati čitav ljudski rod pod jednim pravednim autoritetom, tj. kršćanskim knezom. O tom miru pišu teolozi, pravници, ali i filozofi i pjesnici čije je ideje, možda, najbolje opjevao Dante.¹⁶ Taj "kršćanski mir" se već 829.god. nametnuo na Pariškom saboru kao glavna briga Crkve i carstva. Po tom shvaćanju rat među kršćanskim vladarima je veliko zlo koje se moralo izbjeći pod svaku cijenu, a smatran je dužnošću protiv heretika, a posebno protiv muslimana. Samo se u toj klimi mogla i roditi križarska ideja i izjava pape Inocenta III prigodom proglašenja 5. križarske vojne: "Ako bude osvojen Kristov grob, kršćanstvo će biti kao uskrsnulo".¹⁷

Rodni grad sv. Franje, Asiz u Umbriji, koji se nalazio na važnom trgovačkom "francuskom putu", podvrgnut pod vrhovnu upravu Spoleta, a pod jurisdikcijom njemačkih careva, bijaše u velikim sociopolitičkim pre-

15. Usp. COTTA, *Dalla guerra alla pace*, Milano 1989.

16. Usp. C. VASOLI, u. AA.VV, *La pace nel pensiero e negli ideali del Trecento*, str. 66.

17. Cit. prema: M. CARREIRA DAS NEVES, *Francesco, profeta di pace e di ecologia*, Padova 1993, 17.

viranjima i borbama za samostalnost. Sam sv. Franjo je u tim borbama aktivno sudjelovao,¹⁸ a često je i sam sanjario o oružju, bitkama i viteštvu.¹⁹

Pače, i poslije negativnog prvog ratnog pokušaja, ponovno se pridružio francuskom vojskovođi Gualtieru di Brienne i pošao u rat nadajući se da će tako zaslužiti mjesto među križarima.²⁰

Upravo na tom putu Krist je naglo ušao u njegov život i potpuno ga izmjenio. U viđenju ga je Krist pozvao da se vrati u Asiz i da s njim sudjeluje u izgradnji mira na sasvim drugačiji način od viteštva i borba.²¹ *Legenda Trojice drugova* ovako veli: "Kad je zajutrinko, brzo je krenuo prema Asizu. Silno veseo i radostan iščekivao je očitovanje volje Gospodinove koji mu je to rekao i time ga uputio da razmišlja o vlastitom spasenju. Sad mu se srce već izmjenilo. Odbacio je odluku da pođe u Apuliju."²²

To se zbilo 1203. god. i Franji će trebati punih pet godina da otkrije volju Božju i poslanje navještanja evanđeoskog mira. To se zbilo na blagdan sv. Mateja apostola 1208, dok je u porciunkuli slušao navještaj sv. evanđelja: "Idite! Evo, šaljem vas kao janjce među vukove. Ne nosite ni ni kese, ni torbe, ni obuće! Na putu nikoga ne pozdravljajte! U koju god kuću uđete, najprije recite:—Mir ovoj kući!—" (Lk 10, 3-5).²³

Franjo u tom trenutku potpuno osjeća da mu sam "Knez mira" povjераva poslanje navještanja mira cijelome svijetu. Tada je uskliknuo: "Ovo je ono što hoću, ovo je ono što tražim, ovo želim cijelim srcem izvršivati."²⁴

Tako je stvoren projekt mira sv. Franje Asiškoga koji traje sve do danas. To je taj "duh Asiza" o kojemu je govorio generalni tajnik UN, Kurt Waldheim 1981, generalni direktor UNESCO-a Amadu-Mathar M-Bow 1982, kao i papa Ivan Pavao II zajedno s mnogim poglavarima crkava i religija 27. listopada 1987.

Treba posebno istaći da sv. Franjo nije bio znanstvenik, političar, sociolog ili visoka osoba u društvu svoga vremena. On se je osjećao

18. Usp. *Legenda trojice drugova*, (dalje: LTD), pogl.4, Zagreb 1982, 17.

19. T. ČELANSKI, *I. životopis*, (dalje: 1 Čel), pogl. 2, Zagreb 1977, 17.

20. LTD, 5.

21. 2 Čel, 6.

22. LTD, 6.

23. Usp. 1 Čel, 22.

24. 1 Čel, 22.

kršćaninom i istinski je želio živjeti svoje kršćanstvo onako kako to traže Krist i evanđelje. On je svome vremenu i svome društvu samo pokazao svoju herojski življenu vjeru i uopće se nije obazirao na politiku i političare. Stoga se je i moglo dogoditi da on unatoč općem mnijenju i politike i političara ne smatra muslimane nižim bićima i đavolskim stvorenjima, već da s njima razgovara o miru dok križari vode krvave bitke.²⁵

U svome navještanju mira bio je nevjerojatno autonoman i spontan i nije dozvoljavao nikomu i ničemu da ga u tome omete ili ograniči njegovu slobodu djelovanja. U svom vremenu i društvu bio je drukčiji, ali ne protiv reda, bio je potpuno slobodan, ali ne anarhičan, iskren, ali ne i naivan, spontan, ali ne i nekulturan. Takav, korjeniti Franjo, stavio je sebe i svoju braću u službu mira premda ništa nije ukazivalo na uspjeh jer se ratovalo na sve strane i to u ime mira i za mir.

Da bi mogao služiti miru, sv. Franjo je najprije učinio gotovo nelogični korak: povukao se iz svijeta. No, to nije bio bijeg iz svijeta, već novi način prisutnosti što je izvivala iz njegova obnovljena duha i stanja njegove nevinosti što ju je postigao obraćenjem. I kako sam kaže, obratio se na evanđelje. A tko živi po evanđelju nikako ne može ostati gluh na probleme svoga vremena i čovjeka u njemu. On se u svome djelovanju usmjerava na konkretne osobe: papu, cara, biskupe, gubavce, lupeže i razbojnike, siromahe. Franjo nikada ne drammatizira već svima i svakome, jednostavnim i iskrenim riječima govori o bratstvu, o miru, o skladu i posvuda unosi nadu u bolje i u popravak. Za njega mir nije nikakav kategorički imperativ razuma ili samo društvena potreba za razvoj svijeta, već je mir dužnost koja izvire iz kršćanske vjere. Na taj mir svatko ima pravo jer je on Božji dar čovjeku. Tako mir postaje apsolutna vrednota za koju se svatko mora boriti i izboriti.

Stoga je za Franju mir stil života. To je mir kao iskustvo, mir kao poslanje, mir kao način života, mir kao opredjeljenje. On tako živi i želi da i druge žive i osjete taj mir. Stoga svojoj braći i naređuje da izbjegavaju sukobe, ocrnjivanja, stvarna i verbalna nasilja i poziva ih da uvijek budu odmjereni i da nikoga ne sude.²⁶ Pače, njegova su braća dužna poštivati sve i

25. Usp. 1 Čel, 57.

26. Usp. *Nepotvrđeno pravilo*, (dalje: NPr), 11 i 14, u: *Spisi sv. Franje i sv. Klare Asižana*, Split 1988; *Potvrđeno pravilo* (dalje: Pr), 10.

svima iskazivati ljubav i mir:" I tko god k njima dođe, prijatelj ili protivnik, tat ili razbojnik, neka ga dobrostivo prime." 27

Franjo je svjestan da se može dati samo ono što se ima, pa tako i mir. Stoga i veli svojoj braći:" Kao što mir navještate ustima, tako ga još više imajte u svojim srcima. Nikoga ne izazivajte na srdžbu i nikome ne budite na sablazan, nego neka vaša blagost svakoga potiče na mir, dobrostivost i slogu. Ta zato smo pozvani da liječimo rane, povezujemo slomljene kosti, pozivamo zalutale." 28

Mir, odnosno navještanje mira, je veliko i bitno franjevačko poslanje u ovome svijetu koje se temelji na duhu siromaštva ili na odricanju od bilo kakva posjedovanja na ovome svijetu. To sv. Franjo izričito veli biskupu Guidu asiškomu:" Gospodine, kad bismo imali neke posjede, bilo bi nam potrebno oružje da se zaštitimo. Odatle se, naime, rađaju rasprave i parbenja, a zbog toga se na mnogo načina sprečava ljubav prema Bogu i bližnjemu. I zato ne želimo na ovome svijetu posjedovati ništa vremena." 29

Sv. Franjo je čitavim svojim bićem i svom snagom vjere nastojao donositi i svjedočiti mir svima, kako to krasno opisuje Čelanski:" Prije svake svoje propovijedi najprije bi na skupljene, kojima je imao tumačiti riječ Božju, zazvao mir govoreći:" Gospodina vam dao mir!" Mir je navještao i muškarcima i ženama, navještao ga je pobožno uvijek, i onima koji su mu dolazili u susret i pokraj kojih bi prošao. Zato su mnogi, koji su mrzili mir i spasenje, uz pomoć Gospodinovu svim srcem prigrlili mir i postali sinovi mira i osvajači vječnoga spasenja". 30

Kako su njegovi sunarodnjaci primali njegovu poruku mira najbolje govori činjenica da je posrednik mira u raznim sukobima svoga vremena (Sienna, Arezzo, Perugia, Bologna, Asiz), a o miru govori njemačkom caru i sultanu Melek-el-Kamilu. 31

27. NPr, 7.

28. LDT, 58.

29. LDT, 35.

30. 1 Čel, 23.

31. Usp. M. CARREIRA DAS NEVES, Nav. dj., 75-103.

U svom navještanju mira sv. Franjo nikada ne nameće svoje osobne stavove i kriterije, a još manje bilo čije druge, već nastupa u ime evanđelja i Isusa Krista. Na taj način on u svakome čovjeku traži sliku Božju i od svakoga očekuje pozitivnu reakciju i promjenu života, tj. obraćenje na evanđelje. Stoga njegov projekt mira najprije uključuje obraćenje na evanđelje, na autentični kršćanski život, spremnost na trpljenje poput Krista i na pomirenje s Bogom i s čitavim stvorenjem. Tek u drugoj fazi taj mir postaje interpersonalni, eklezijalno-socijalni i na koncu kozmički.³²

Za navještanje mira prema Franjinom shvaćanju potrebno je imati srdačnost, iskrenost i autentičan kršćanski život, ali i veliko povjerenje u ljude i jaku nadu da se oni mogu i hoće promijeniti. I u tom smislu je on originalan. On je promicatelj nove kulture mira za čim su čeznuli svi njegovi suvremenici, a i svi ljudi svijeta do danas. Nova je i njegova metoda navještanja jer je to metoda svjedočenja vlastitim životom.

Za čitavu franjevačku obitelj, kao i za franjevačku teološku školu čiji je prvak današnji blaženik Ivan Duns Škot, takva poruka mira na Franjin način je postala imperativ i posebno poslanje u svijetu. To poslanje danas postaje iznimno aktualno i zanimljivo tako da svjetski političari i sam sv. Otac proklamiraju i propovijedaju taj "asiški duh" čitavom svijetu.

A franjevačka vizija svijeta i života počiva na ontološkoj harmoniji stvarnosti i na želji da se životno sudjeluje sa svim bićima na zemlji. U takvoj viziji mir onda nije ništa drugo doli suglasje sa samim sobom, s Bogom i sa svim ljudima i stvorenjima.³³ Tako je mir princip života, način opstojnosti, osjećanja i vrednovanja, odnosno to je franjevačka egzistencijalna hermeneutika po kojoj je jednina shvatljiva samo u množini, a jastvo u bratstvu, odnosno u zajednici.

I na kraju ustvrdimo da se mir uvijek temelji na dimenziji suglasja ljudskih odnosa sa sobom, s ljudima i s Bogom, dok su nasilje, rat i agresivnost uvijek kidanje tog iskonskog sklada. Oni su prekid govora, razgovora i bilo kakve komunikacije. U tom smislu je mir činilac, konstitutiv, svih ljudskih suodnosa i spada na samu strukturu ljudskog bitka jer se bez njega nikako ne može ostvariti.

32. Usp. Isti, 43-74.

33. Tu ideju iznosi i papa Ivan Pavao II. u poruci za dan mira 1990: *Pace con Dio creatore con tutto il creato.*

Današnja kultura je kao osnovni filozofski i životni princip uzela subjektivnost i subjekta kao jedine i glavne protagoniste i mjerila djelovanja. Možda je baš to glavni uzrok nemira i raznih vrsta nasilja jer apsolutizacija subjekta, bilo pojedinačnog, bilo skupnog, ne potpomaže stvaranje istinskih ljudskih suodnosa. Tako se stvara kultura moći i namećanja vlastitih stavova, što se danas najbolje vidi u politici, ekonomiji i društvenoj komunikaciji. Kadšto je taj stav izražen i kroz princip utilitarizma, što onda sve ljudske odnose svodi na funkcionalnost, a osobu pretvara samo u tjelesnost. U tom smislu je to prava agresija na čovjeka. Nasilje često puta ide ukorak i s otupljenom savješću i s nedostatkom osjećaja za druge. Sve to skupa uništava i osnovne vrednote modernog društva, tako da je danas teško i pronaći konstantnu etičku notu modernog čovjeka.

Stoga nam se "projekt mira" - što ga je dao Krist po svom evanđelju, Crkva navješta kao bitni dio svog poslanja u svijetu, a sv. Franjo ostvario - i danas nameće kao najiskonskiji put služenja Bogu i čovjeku. To nam potvrđuje Crkva preko sv. Oca Ivana Pavla II, politika i ekumenski pokret iz Bazela.³⁴ Svi oni ponovno zazivaju "asiški duh" i njegovo širenje u svijetu.

34. U Baselu je od 15. do 21. svibnja 1989. održano izvanredno zasjedanje ekumenskog pokreta. Na njemu su sudjelovala 324 delegata iz Konferencije europskih crkava, 314 delegata Biskupskih konferencija Europe, 128 ekumenskih delegata i 630 novinara, a tema mu je bila: *Veliki izazovi svijeta danas*. Na njemu je najviše dominirao "asiški duh" koji je ušao i u zaključnu poruku. Usp. FAMIGLIE FRANCESCAE DELLE MARCHE, *Pace, giustizia, creato. Il messaggio di Basilea secondo lo "spirito di Assisi"*, Jesi 1989.

Riassunto

PACE: PROGETTO CRISTIANO E FRANCESCANO

Luka Tomašević

Il popolo croato, come anche tutti gli altri popoli e nazioni, si è trovato immerso nella violenza e nella più brutale delle guerre.

Perché la violenza e la guerra? La storia dell'umanità ci sta dimostrando un triste fatto: ad un anno di pace percentualmente vengono 13 anni di guerra. Quasi come se fosse all'uomo naturale uccidere e distruggere! Alcuni hanno sostenuto che le cause di violenza intraumana fossero biologiche, psicologiche o sociali.

Guardando la storia, sebbene esiste la violenza, raramente viene esaltata. L'esaltazione della violenza è un fatto del nostro secolo quando viene giustificata filosoficamente e socialmente come un metodo del potere politico.

E comunque fosse, l'uomo è cosciente che non la violenza, ma la pace sia il suo desiderio naturale. Tutta la storia dell'uomo è permeata dal desiderio della pace giusta, come lo testimoniamo ai popoli tutti e molti filosofi antichi e moderni.

La Bibbia ci sta parlando in continuazione della pace che è un dono di Dio e i profeti annunciano l'era della pace messianica. Anzi, nella visione biblica, la pace è sempre connessa con Dio, sia quella cociale, politica, familiare o personale. La vera pace viene proclamata con la nascita di Gesù Cristo, figlio di Dio, il quale è anche "il re della pace". Egli stesso è quello

che dona la pace vera e con la sua morte e resurrezione fa pacificazione tra Dio e gli uomini e con tutto il creato.

La stessa Chiesa di Cristo è ben cosciente che la sua vera missione è quella di annunciare la pace di Cristo a tutti gli uomini. Come tale, essa ha creato anche la sua teologia della pace. Secondo il suo insegnamento la pace non è soltanto il silenzio delle armi, ma è riconoscimento dei diritti umani, sia quelli comuni che personali.

Già dal Medio Evo la Chiesa, come anche ogni europeo, sognava una pace giusta in tutto il mondo e sotto un sovrano giusto e cristiano (*pax christiana*). Questo sogno divideva anche san Francesco d'Assisi. Però, diversamente dai suoi contemporanei, egli volle vivere e annunciare la pace a tutti a modo evangelico. Per Il Poverello d'Assisi la pace era uno stile di vita, un'esperienza, una missione, un modo di vivere e di operare. Per lui la pace era una scelta. Alla pace, che è frutto della fede in Cristo, ogni uomo ha diritto. Tale pace è un dono di Dio. Così per Francesco la pace diventa un valore assoluto che si doveva vivere e annunciare. Così nasce l'ideologia francescana della pace, o spirito di Assisi, come si è espresso il santo padre Giovanni Paolo II e diversi politici.

Per tali motivi il progetto francescano della pace anche oggi a tutti noi ci si sta presentando come la via più sicura nel servizio a Dio e all'uomo. Tanto più che la Chiesa lo vuole e lo proclamano anche i politici.